

som blev derude. – Vi måtte synge med Bjørnson: »Alt hvad fædre har kæmpet, mødre har grædt, har den herre stille lempet, så vi vandt vor ret«.

Bodil Lind.

SOGNETS FALDNE 1914-18

D.S.K.s formand, Anders Hansen, skriver dette smukke eftermæle om de 39 faldne.

Sommeren 1914 var en dejlig sommer, der var et passende forhold mellem regn og solskin, så det blev et godt og frugtbart år. Ingen anede, at der var så store og alvorlige tider i vente. Som det blomstrede og groede i naturen, således var det også på det nationale område. Vi følte som ingensinde før en stor velsignelse og glæde ved at være danske. Fremtiden syntes os som ingensinde før særdeles lys og lykkelig.

Ved de danske foreningers årsmøde i Haderslev i juni måned kunne vor sønderjydske fører Hans P. Hanssen i sin tale udtale følgende under stormende tilslutning: »I kæmper en kamp imod tusinde år, og i den har I visselig tabt«.

Hen imod slutningen af juni måned, den 28. juni, skete der et skæbnesvangert mord på Balkan. En serbisk student, Gavrilo Princip, dræbte den østrigske tronfølger, ærkehertug Franz Ferdinand og hans gemalinde under ærkehertugens køretur gennem Bosniens hovedstad Sarajevo. At dette mord skulle give anledning til en verdenskrigs udbrud, tænkte den almindelige befolkning ikke på. Men hen imod slutningen af juli måned begyndte der at trække mørke og truende skyer op nede i det sydøstlige hjørne af Europa. Østrig gjorde Serbien ansvarlig for mordet på tronfølgeren og havde tilstillet dette land et ultimatum.

Den 28. juli erklærede Østrig-Ungarn krigen mod Serbien. Dermed var luntten til krudttønden antændt. Den 31. juli erklærede Rusland krig mod Østrig-Ungarn, og den 1. august erklærede Tyskland krig mod Rusland. Den 2. august fulgte krigserklæringen mod Frankrig, og den 4. august rykkede de tyske hære ind i Belgien trods Belgiens neutralitet. Dette overfald på Belgien foranledigede en krigserklæring fra England mod Tyskland den 5. august. Nu var alle stormagter i Europa i krig mod hinanden.

Den 1. august kom mobiliseringsordningen, og allerede dagen efter skulle mange melde sig ved deres troppeafdeling.

De måtte forlade hustru og børn, forældre og søskende. Ingen regnede med, at krigen ville vare længe med de moderne våben, hærene var udrustet med. Vi er hjemme til jul igen, var deres bestemte mening. Men det gik anderledes. Mange ældre, som ikke havde været soldat, og de ganske unge nåede at komme med i de 4 års ragnarok, krigen varede.

Gud, vor Gud, vor fader i det høje
kærlighedens Gud, hvor er du nu?
Ser du ej vor jammer og vor møje,
kommer aldrig mer du os i hu.

Vi lukker hver gåde ud af vort sind,
så mange vi ikke kan råde,
og lægger så tryk vor hånd i din
og takker dig for din nåde.

Th. Th.

Det varede ikke så længe, inden de første dødsbudskaber kom herhjem til sognet.

Den første, der faldt her fra sognet, var *Niels Tønder* fra Fæsted, reg. 84. Han faldt i Frankrig den 6. september 1914. Han var søn af Jørgen Tønder og hustru i Fæsted. Hans kammerat Ole Hesselbjerg fra Fæsted meddelte det triste dødsbudskab til Nielses forældre. Han faldt i en skov, men de var kommet fra hinanden under kampene, så de var ikke sammen, da Niels faldt.

Niels var en særdeles flink og dygtig ung mand, skrives der om ham fra dengang. De var tre unge mænd her fra sognet, der var sammen i regiment 84, men alle tre fandt de døden ved tilbagetoget fra Marnefloden. De tre var Niels Tønder og Ole Hesselbjerg fra Fæsted og Andreas Schulz fra Harreby.

Ole Hesselbjerg fra Fæsted, født den 25. december 1884, søn af Jens O. Hesselbjerg og hustru, Fæsted. Han faldt i Frankrig i september 1914. Han blev meldt savnet, og der kom aldrig efterretning om ham.

Hans forældre og søskende levede en lang tid i håbet om, at han var taget til fange, men også dette håb brast. Der kom aldrig no-

gen officiel meddelelse om hans død. I hans sidste brev beretter han om Niels Tønders død, og at Andreas Schultz var savnet.

Andreas Jørgen Schultz, Marskelbæk, Harreby, søn af Jørgen Schultz og hustru, Marskelbæk, født den 16. november 1889.

Han var blandt dem, der skulle melde sig ved regt. 84 den 4. august 1914. Den 9. august gik turen mod vestfronten til Aachen, og han var med i kampene gennem Belgien og Nordfrankrig. Den 6. september 1914, samme dag som Niels Tønder fra Fæsted faldt, blev Andreas hårdt såret og kom i fransk fangenskab. Han døde bag fronten i skolen i Esternay.

De få breve, der foreligger fra hans hånd, vidner om hans store kærlighed til forældre, søskende og hjemstavn. Det sidste brev fra ham er dateret den 27. august 1914. Han var elev på Ollerup højskole i vinteren 1913/14.

Laurids Jørgen Schultz, Markskelbæk, Harreby, født den 9. maj 1891, søn af Jørgen Schultz og hustru, Markskelbæk. Han faldt på østfronten i en fægtning i byen Blonie foran Warschau den 17. oktober 1914. Han ramtes af en shrapnelkugle og var død med det samme.

Da krigen begyndte, var Laurids soldat i Danzig ved regt. 128.

Mange gode breve fra fronten foreligger fra hans hånd. Det sidste brev, hans forældre modtog fra ham, var skrevet den 6. oktober 1914 i en lille by 12 mil fra Warschau. Han sender de kærligste hilsner med ønsket om snart at samles i det kære gamle hjem, men dette ønske skulle ikke opfyldes.

Blandt de mange deltagende breve fra nær og fjern, som det hårdt prøvede hjem, der i løbet af kort tid havde mistet to unge håbefulde sønner, modtog, var et brev fra Gunnild og J. P. Kristensen-Randers, Ollerup højskole, der sluttede med disse linjer:

Guds fred med vore døde!
Guds fred med dem der bløde
af dybe hjertesår.

Anders Hansen, Hygummark, født den 28. august 1879, søn af Peter Hansen, kaldet Aarup og hustru, Møllebjerg, Hygummark.

Anders Hansen blev indkaldt ved krigens udbrud og var med i kampene i Belgien ved Yserkanalen. Han blev meldt savnet den 23. oktober 1914, og der kom aldrig efterretning om ham. For-

uden sin gamle mor efterlod han sin hustru Martea og 4 ukonfirmerede børn.

Johann Clausen, Brøstrupgaard, regt. 214.

Han var født på Sundeved i 1877. Efter sit giftermål med Kirsten Skrumsager fra Københoved overtog han Brøstrupgaard, en af sognets største gårde. Han drev den store gård med stor dygtighed.

Han faldt i Belgien ved byen Steenstraat den 22. december 1914.

Anders Schmidt, Hygumskov, regt. 86.

Han var søn af Jens Schmidt og hustru, Hygumskov. Hans far døde i 1906 fra kone og tre børn, hvoraf Anders var den yngste. Han var i vinteren 1911/12 elev på Skibelund Efterskole sammen med mange drenge fra Hygum sogn. Han var en god kammerat og god gymnast og var vellidt af alle. Efter skolegangen kom han i murerlære og desværre for ham, hos en tysksindet mester på Sundeved. Ved krigens udbrud meldte han sig som frivillig til hærtjenesten. Hans uddannelse fandt sted ved regt. 86 i Flensborg og kom sammen med mange nordslesvigere til fronten i Frankrig. Han faldt den 1. februar 1915 ved Moulin, ramt af et skud i hovedet.

Laurids I. Sørensen, Knorborg, 3. gren. regt.

Han var født i Fæsted, søn af Andreas Sørensen og hustru. Hans far døde i en ung alder fra hustru og en stor børneflokk. Laurids blev før krigen gift med Pouline, født Petersen fra Møgeltønder. Ved giftermålet købte de en ejendom i Knorborg, og alt så lyst og lykkeligt ud for dem. Men lykken fik en brat ende. Laurids, der var uddannet ved garden i Berlin, måtte straks efter krigens udbrud melde sig ved garnisonen i Berlin. Han deltog i fremmarchen mod Paris og skriver hjem den 2. september 1914, nu er vi 10 mil fra Paris. Senere kom han til østfronten, og her døde han den 10. juni 1915 i Jaroslau i Galizien af tyfus. Foruden sin hustru efterlod han sig en lille dreng Andreas. I hans breve til hjemmet er det stadig længslen efter sin hustru og deres lille dreng, han skriver om, men det blev ham ikke forundt at se dem igen.

Simon N. Simonsen, Fæsted Toft, regt. 84.

Han var født den 10. oktober 1892, søn af Niels Simonsen og hustru, Karen, Fæsted Toft. Simon var en stille natur, som ikke

gjorde sig meget bemærket. Simon var en god dreng, dette eftermæle får han af søskendeflokken og af dem, som kendte ham bedst.

Han blev indkaldt i efteråret 1914 og blev uddannet i Slesvig og kom til fronten i Frankrig. Et brev den 22. marts 1915 er skrevet i Flavigny le Grand. Den 20. juli 1915 blev hans troppeafdeling overført til Rusland, hvortil de ankom den 27. juli. Det sidste brev er skrevet til hans søster den 30. juli, og den 31. juli faldt han ved Schabin ramt af en geværkugle.

Thøste Thøstesen skriver nogle verslinjer i forbindelse med hans optegnelser om Simon:

Som sol går ned bag lunden
i havet lyseblåt.
I sommeraftenstunden
mens fugle kvidrer småt,
så går den sjæl til hvile,
ifærd med sødt at smile,
som føles i sit ord
hos os Vorherre bor.

Th. Th.

Peter Christensen, Harreby, regt. 86.

Han var søn af Jens A. Christensen og hustru, Harreby »Trespring«, og født den 24. maj 1894. Han faldt i Frankrig ved Maulin sous Touvent den 1. september 1915, ramt af et skud i hovedet.

Thøste Thøstesen skriver om ham. – At han var en intelligent ung mand, derom vidner hans mange gode breve til forældre og søskende. Hvor dybt må vi ikke beklage tabet af denne unge mand og alle vore andre unge venner, som blev derude, ikke alene for deres forældres og pårørendes skyld, men også for vor egen og for hjemstavnen. Sådanne folk havde vi ikke råd til at miste.

Hans Peter Toft, Harreby, regt. 60.

Han var født den 18. februar 1885, søn af Peter Toft og hustru, Harreby.

Hans var udlært møbelsnedker og havde stået i lære i Bramminge. Han var meget dygtig i sit fag og havde sørget for en god uddannelse. Han arbejdede bl. a. i Berlin og Dresden og var 1908-09 på kursus på en fagskole i Nürnberg og senere på tegneskole i København. Havde han levet, kunne han have bragt det vidt som kunsthåndværker.

Han blev indkaldt til krigstjeneste den 29. marts 1915 og fik sin uddannelse først i Segeberg og senere i Weissenburg. Den 13. juni gik rejsen til fronten i Frankrig, og han faldt allerede den 6. juli 1915 ramt af en shrapnelkugle og var død med det samme. Dødsbudskabet kom fra hans kammerat Christian Hundebøl, Fole. Han ligger begravet i en massegrav i Velvey ved landevejen Fey-Noroy.

Peter Christensen, Kamp, regt. 84.

Han var søn af Peter Christensen og hustru, Kamp. Han var født i Østerlund ved Nordborg på Als. Hans forældre flyttede til Kamp nogle år før krigens udbrud. Kort før krigen købte de en naboejendom og lagde de to ejendomme sammen. Det var en vel-dreven gård, de nu havde, som Peter senere skulle overtage, men det blev nu ikke sådan. Efter uddannelsen til krigstjeneste kom han til fronten i Rusland. Her blev han hårdt såret af en granatsplint i hovedet og døde af sine sår den 16. august 1915, 23 år gammel. Hans far var indkaldt under hele krigen som landstormsmænd.

Jens Hansen, Hygummark, gren. regt. 3, født den 17. november 1895, søn af Nis Hansen og hustru Metha, Hygummark.

Jens var elev på Skibelund efterskole i vinteren 1910/11. Han var alvorlig og stille i sit væsen og afholdt af alle, han kom i berøring med.

Så oprandt lørdag den 1. august 1914. Jens havde høstet rug på den varme lune sommerdag. Da kom Mathias Jensen fra Hygum og meddelte, at krigen var brudt ud. De travle høstfolk standsede deres arbejde og Jens' mor sagde: »Det er da godt, at du endnu er så ung, at du ikke skal med«. Hun var så glad for hendes store dreng, som hun altid kaldte ham. Men det blev nu ikke sådan. Jens blev indkaldt den 9. maj 1915 og blev uddannet ved garden i Charlottenborg. Den 18. juli 1915 gik turen til fronten i Rusland. Han var med i mange hårde kampe og blev den 15. august hårdt såret i hovedet og døde på lazarettet i Holovna den 17. august 1915. Han ligger begravet på kirkegården i Holovna.

Peter R. Lorentzen, Hygumskov, regt. 152.

Han var søn af indremissionær Hans Peter Lorentzen og hustru, Hygumskov.

Han havde overtaget faderens ejendom i Hygumskov og blev gift med Doris Burgdorf fra Brændstrup. I ægteskabet var en lille dreng ved navn Hans Peter.

Han faldt den 21. august 1915 ved Prouienvioye, 26 år gammel.

Johannes M. Jensen, Hygumskov, regt. 85.

Han var født den 29. december 1887 i Hygumskov, søn af Søren Jensen og hustru.

I 1913 købte han en ejendom i Hygumskov, som nu ejes af hans brodersøn Jørgen Jensen. Han blev indkaldt til krigstjeneste den 29. marts 1915 og uddannet i Segeberg ved regt. 85. Efter uddannelsen kom han til vestfronten og faldt den 25. september 1915 i en fægtning øst for Servon i Argonnerskoven. Johannes Jensen var ugift. Foruden ham var 5 brødre med i krigen, som dog alle kom uskadt hjem. En yngre broder Therkild Jensen gik over grænsen til Danmark, før han blev indkaldt.

Jørgen R. Jørgensen, Knorborg, regt. 84.

Han var født den 18. marts 1877 i Fæsted, søn af Hans P. Jørgensen, kaldet Steffensen, og hustru. Hans fødegård lå sydøst for Fæsted kro. Han overtog gården i en ung alder. I november 1908 nedbrændte gården. Den blev ikke opbygget igen. Jorderne blev udstykket og delt mellem gårdejerne i Fæsted, og Jørgen købte Benborg i Knorborg. Han faldt i Frankrig i Maloncourt på højde 304 den 29. juni 1916 ramt af en geværkugle i hovedet.

Det sidste brev fra ham er fra den 17. juni til hans søster Sine. En kammerat, Peter Callesen fra Klipleve, sendte budskabet om Jørgens død hjem til familien.

Simon Skødt, Hygummark.

Han var født den 30. marts 1887. Han var eneste søn af Inger Marie Skødt, Hygummark. Hans far døde i 1901, det år Simon blev konfirmeret. Hans mors forældre, Simon Træskomand og hustru, boede i et lille hus syd for kirken og levede i små kår.

Simon var en rolig og stilfærdig mand, afholdt af sine naboer for hjælpsomhed og tjentsvillighed. Han var sin gamle mors støtte og skriver i sit sidste brev til hendes 70-års fødselsdag den 19. juni 1916: »Hvis Herren lader mig komme sund og rask hjem, skal jeg nok gøre det så hyggeligt for dig som muligt«. Det skulle ikke være sådan. Den 11. juli faldt han ved Sommeffronten. Hans

kammerat, Jens Frandsen fra Hygummark, meddelte hans gamle mor, at Simon var falden. Hans gamle mor døde få måneder efter i vinteren 1917.

Lad verden mig alting betage,
lad tornene rive og nage,
lad hjertet kun dåne og briste,
min rose jeg aldrig vil miste.

H. A. Brorson.

Laurids Aagaard, Hygummark, regt. 5.

Han var født i Ottersbøl i Tønder amt og faldt i Rusland den 2. august 1916.

Han boede kun kort tid her i sognet.

Christian Lorentzen, Hygummark, regt. 163.

Født den 12. juni 1896, søn af Søren Lorentzen og hustru, Hygummark

Christian var en stille og rolig natur. I vinteren 1911/12 var han sammen med mange drenge her fra Hygum elev på Skibelund Efterskole. Han var en god og trofast kammerat, det var han i skolen, og det var han i ungdomsårene og senere som soldat. Alle satte pris på den rolige unge mand. Christian blev indkaldt den 20. september 1915 og fik sin uddannelse i Slesvig. Han kom til fronten i Frankrig i juli 1916. Hans tid ved fronten blev kun kort. Allerede den 7. august faldt han i Foureau ved Sommeffoden, ramt af en granatsplint i baghovedet og var død med det samme. Han ligger begravet i udkanten af Foureauskoven. En kammerat, Nis Have fra Vandling, sendte budskabet hjem til hans forældre.

Ensomt, thi det brystne blik
ingen kærlig hånd har lukket,
ingen ven dit håndtryk fik,
ingen hørte afskedssukket.

Arendt Wiuff, Hygum, regt. 85.

Født den 21. januar 1895, søn af Hans Wiuff og hustru, Hygum. Hans mor var død nogle år før krigen fra en stor børneflok.

Arendt var udlært købmand. Der var orden i hans arbejde, han var punktlig og tillige elskværdig over for kunderne. Han havde arvet sin gamle bedstefar, Arendt Wiuff's, pligtopfyldelse og tro-

fasthed. Efter soldateruddannelsen i Slesvig kom han til Somme-fronten i Frankrig i juli måned 1916. Her faldt han ved Denincourt den 24. aug. Han ramtes af en granatsplint i lænden og var begravet under jordmasserne i skyttegraven. Han døde 5 minutter efter, at han var udgravet, uden at være kommet til bevidsthed. Han ligger begravet mellem 1. og 2. skyttegrav, indhyllet i sin teltdug og kappe. N. Tychsen, Gabøl, og Jens Sørensen, Bevtoft, sendte dødsbudskabet hjem til familien. Hans kammerater rejste et trækors på hans grav med følgende indskrift:

Hier ruhet in Gott unser treuer Kammerat
Musketier Arendt Wiuff aus Hygum.

Inf. regt. 4/85 I

Es ist bestimmt in Gottes Rat, dass man von liebsten
was man hat, muss scheiden.

Julius Wittrup, Kamp, regt. 265.

Søn af Simon Wittrup og hustru, Kamp. Han var gift med Augusta, født Nissen af Hygummark. Der var ingen børn i ægteskabet. Julius Wittrup var optant og skulle således ikke være indkaldt. Papirerne vedrørende hans hjemsendelse kom netop den dag, han faldt. Det var den 13. oktober 1916, han blev ramt af et skud i hovedet. Han ligger begravet på østfronten ved byen Korytinin.

Karl Lauridsen, Hygummark, Train afd. 9.

Søn af Laurids I. Lauridsen og hustru, Hygummark. Han faldt den 4. november 1916 ved Sommefronten, 38 år gammel. Han ramtes af en granat og døde få minutter efter. Han ligger begravet på kirkegården i Guyencourt.

Der var 4 sønner i hjemmet. Den ældste, Laurids, rejste til Amerika, Niels havde Peder Jensens gård i Hygum by lige over for kirken. Han døde i april 1913. Den næste var Karl, og den yngste Hans gik over grænsen til Danmark før hans indkaldelse.

Karl var ugift og gik sammen med sin mor derhjemme på gården. Han var en meget dygtig landmand, og alting gik fremad for ham. Ejendommen var arbejdet op fra et fattigt husmandsbrug til en god og mønsterværdig gård. Han var hjemme på høstorlov i august 1916. Det var sidste gang, han var hjemme hos sin mor. Den 4. november 1916 ramtes han af en granat, da han kørte frem

mod fronten. Dødsbudskabet kom fra hans ritmester og lyder i oversættelse:

Meget ærede fru Lauridsen.

Med dyb smerte må jeg påtage mig den pligt at give Dem meddelelse om Deres kære søn Carls død. Deres søn blev ramt af en granat ved at køre frem til fronten, og han udåndede efter nogle få minutter.

Han er gået bort uden smerter, og hans død har rystet mig og alle hans kammerater, som har været sammen med ham siden krigens begyndelse, på det dybeste.

Jeg mistede i Deres søn en af mine bedste soldater, mine folk deres bedste ven og kammerat. Vi sørger alle med Dem og udtaler over for Dem, hans hårdprøvede moder, og overfor alle pårørende vor hjerteligste og inderligste deltagelse.

Mig personlig rammer dette tab særlig tungt, fordi Deres kære søn har været hos mig siden krigens begyndelse, har til enhver tid udmærket sig, så at jeg holdt særdeles meget af ham.

I går morges kl. 11¹/₂ har vi bragt Deres søn til den sidste hvile på kirkegården i Guyencourt, og begravelsen var i enhver henseende højtidelig, og kammeraterne havde lavet meget smukke kranse til ham, vi var fuldtallig forsamlede, og begravelsen fandt sted med alle militære æresbevisninger.

Jeg skal tillade mig i de næste dage at sende Dem et billede af graven, for at De selv kan se, hvordan Deres søn hviler.

Idet jeg endnu engang forsikrer Dem om min dybeste medfølelse, er jeg Deres

Velzen
Ritmester.

Jens Frandsen, Hygummark, regt. 393.

Han var søn af Johan Frandsen og hustru, Hygummark, født den 2. juli 1884.

Efter sin uddannelse kom han til fronten i Frankrig, og her faldt han den 2. maj 1917 i nærheden af Lens efter en sammenstyrtning af skyttegraven. Efter en meddelelse fra hans kompagnifører blev han begravet den 5. maj på militærkirkegården i Pant a Vendin grav nr. 582. Efter krigen blev hans lig ført til den sønderjydske kirkegård i Braine. Her ligger han begravet i første række nr. 1 fra venstre.

Karl Gøttsche, Kamp, regt. 357.

Han var søn af Chr. Gøttsche og hustru, Kamp. De var indvandret sydfra fra Ditmarsken. Karl faldt i Frankrig den 5. august 1917 ved Lambartzyde, 19 år gammel.

Fritz Gøttsche, Kamp, broder til ovenstående.

Han faldt i Frankrig og ligger begravet på den danske kirkegård i Braine.

Niels Nissen, Hygum, regt. 204.

Han var søn af Simon Nissen og hustru Andrea. Familien flyttede til Hygummark nogle år før krigen. Efter mandens død flyttede Andrea til Hygum by og overtog det gamle barndomshjem syd for kirken.

Niels Nissen faldt i Frankrig den 13. august 1917 ved højde 750 ved K , 22 år gammel.

Karl August Keyn, regt. 357.

Hans forældre var indvandret sydfra og boede på Hygummark. Efter krigens ophør solgte de ejendommen og flyttede sydpå igen.

Karl August Keyn blev hårdt såret og døde på et krigslazaret i Audenvarde den 21. november 1917, 19 år gammel.

Simon Simonsen, regt. 84.

Født i Terp i 1892. Har tjent i Brøstrup. En bror, Peter Simonsen, havde Valdemar Jensens gård. Simon faldt i Frankrig, i Villas – au – Flor, den 4. august 1916, 24 år gammel.

Mads N. Damm, regt. 471.

Han var født i Endrupskov og havde kun været her i sognet en kort tid, han boede på den ejendom nord for byen, som nu ejes af Jens Helmer Jensen og hustru Elna, født Poulsen

Mads Damm døde den 7. februar 1918 ved Douai ved Verdun som følge af gasforgiftning, han blev 28 år gammel.

Otto Herman Klemt, Hygumskov, regt. 357.

Otto blev hårdt såret af en granatsplint og døde af sine sår den 7. april 1918, 20 år gammel, på et reservelazaret i Rieza.

Efter krigen solgte hans forældre ejendommen og flyttede sydpå igen. Ejendommen blev senere nedlagt.

Gustaf Hinrichs, Hygumskov, regt. 35.

Hans forældre Johan Hinrichs og hustru var indvandret sydfra og flyttede efter krigen igen sydpå.

Gustav faldt den 27. marts 1918, ramt af et skud i maven, han blev 19 år gammel.

Johan Lorentzen, Hygumskov, regt. 89.

Han var søn af Laurids Lorentzen og hustru, Hygumskov. Johan faldt den 29. marts 1918 ved Lagniecourt, 25 år gammel, ramt i brystet af granatsplinter.

Hans fødehjem var før krigen overtaget af hans broder, Peter Lorentzen, og ejes nu af dennes søn, Laurids Lorentzen.

Jens N. Wejsmann, Hygummark, regt. 89.

Han var søn af Anton Wejsmann og hustru, Hygummark. Jens blev hårdt såret af granatsplinter og døde af sine sår på et feltlazaret bag fronten den 13. april 1918, 23 år gammel.

Jørgen Morten Andersen, Brøstrup, regt. 86.

Han var født i Uldal og havde kun boet kort tid i sognet. Han boede på den ejendom, som nu ejes af Johan Lage.

Jørgen M. Andersen faldt den 5. juni 1918 ved Pont du Hem, 34 år gammel.

Hans Henningsen, Brøstrup, art. regt. 38.

Han var søn af Karl Henningsen og hustru, Hygummark. Hans Henningsen var en dygtig og stræbsom ung mand. Nogle år før krigens udbrud købte han gård i Brøstrup, og alt så lovende ud for ham og hans forlovede, Metha Schmidt. Men krigen satte en stopper for det hele.

Han faldt den 15. juni 1918 i en bivualejr bag fronten, ramt af artilleriskud i lungen, 35 år gammel.

Gården i Brøstrup blev overtaget af hans svoger, Søren Larsen, og føres nu videre af dennes søn, Svend Aage Larsen.

Jørgen Jørgensen, Harreby mark.

Han døde på sygehuset i Bremen den 19. december 1918 af lungetuberkulose, 45 år gammel. Han efterlod sig en stor børneflokk.

Hans Peter Hansen, Hygum.

Han var født i Brøstrupskov og var søn af vejmand Hedemar Hansen og hustru.

Hans Peter blev under krigen angrebet af lungetuberkulose og døde efter krigens slutning på sygehuset i Flensborg, 23 år gammel, og ligger begravet på kirkegården i Flensborg.

Rasmus Schmidt, Hygumskov, regt. 116.

Søn af Peter Schmidt og hustru, Hygumskov. Rasmus blev indkaldt i 1916 og kom til vestfronten. Han faldt i krigens sidste år ved Pleinert ferm ved Lezsigny den 1. april 1918, ramt af et geværskud. Han blev 21 år gammel.

Han var eneste søn, og hans forældre solgte ejendommen i 1927 til Villy Jønsson.

Han sover nu i fremmed jord,
min muntre, blonde dreng.
Hans billed, som jeg fik ifjor,
det har jeg stillet på mit bord
ved siden af min seng.

Hver morgen er de kære træk
det første øjet ser,
kan jeg det tro, at han er væk,
min store dreng så klog og kæk,
at han ej kommer mer.

Hvor blev min stue kvalm og trang
og livløs skov og eng.
Da mer ej lød hans glade sang.
Og tiden blev så trist og lang,
min egen, egen dreng.

Anna Jakobsen.

Disse optegnelser har jeg fundet frem til, dels gennem breve til de faldnes slægtninge, dels gennem optegnelser af Thøste Thøstesen, Fæsted, og Landsarkivet i Aabenraa.

Jeg takker alle, der har ydet mig hjælp med mine optegnelser.

Hygum i november 1970.

Anders Hansen.

AFSTEMNINGEN DEN 10. FEBRUAR 1920

Ved grænsedragningen i 1864 blev Hygum sogn et grænsesogn, og det fik betydning på mange måder, bl. a. på det folkelige og kulturelle område. Beboerne herfra tog ofte til forsamlingshusene i Tobøl eller Obbekær, her kunne de uforstyrret få del i dansk åndsliv og kultur. Og særlig mange unge udvandrede her fra grænsesognet. Det kom tydelig frem ved afstemningen den 10. februar 1920; der var nemlig 595 stemmeberettigede bosat i sognet, medens der kom 412 nordfra. Krigen var tabt, og nu måtte den sønderjydske befolkning selv afgøre sin skæbne ved en fri afstemning.

– Og så var dagen ved at oprinde, den 9. februar skulle gæsterne nordfra, der havde stemmeret her, hentes både ved stationerne nord for den gamle grænse og ved lillebanen. Jeg selv var sammen med flere kørende til Brørup i det fineste vintervejr, med vognen pyntet med dannebrogssflag. Udturen gik over Dover og Vimtrup, hjemturen over Rødding, og da vi var kommet igennem Brøstrup og på bakken kunne se Hygum by, så jeg så kønt et syn, så jeg tror, jeg aldrig vil glemme det. Mange gange har Hygum by i de forløbne 50 år været flagsmykket, men jeg synes aldrig byen sådan har været klædt i festdragt, været så smuk som den dag, og det kan vist roligt siges, at det var en værdig velkomst til gæsterne, der skulle være med til at lægge deres stemme i vægtskålen for Danmark.

Udover landsdelen havde der forinden været afholdt en række afstemningsmøder I Hygum forsamlingshus talte adjunkt Diemer (senere Haderslev) og Refslund Poulsen, Bovlund, ligesom der også forinden havde været gjort et stort arbejde på at få alting til at gå så godt og festligt som muligt. Der var ved de tre afstemningsområder i sognet, Hygum, Fæsted og Hjortvad bl. a. nedsat både festudvalg og indkvarteringsudvalg, og ved indfaldsvejene til by og sogn var der rejst æresporte til velkomst for gæsterne nordfra, ligesom der var opklæbet en lang række afstemningsplakater, f. eks. en lurblæser stående på broen over Kongeåen: Vågn og stem for Danmark. Skovgårds billede, mor og datter, underskrift: »Det lyder som et eventyr«, en lille lyshåret dreng med Dannebrog og ordene: »Mor stem dansk, tænk på mig«, og mange